

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 29 februari 1924 kl. 3 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om anslag för undersökning av verkningarna av det i Amerikas Förenta Stater gällande förbudet mot tillverkning, införsel och försäljning av alkoholhaltiga drycker m. m.

I en inom första kammaren väckt och till första kammarens första tillfälliga utskott för förberedande behandling hänvisad motion, nr 138, har herr *Bergman, Johan* föreslagit, att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t om föranstaltande genom en fåtalig, men av både anhängare och motståndare till förbudstanken sammansatt studiedelegation av en undersökning rörande verkningarna av det i Förenta Staterna nu på femte året gällande totala förbudet mot tillverkning, införsel och försäljning av alkoholhaltiga drycker och att den för detta ändamål nödiga kostnaden måtte för undvikande av budgetbelastning bestridas ur statens rusdrycksmedelsfond.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Det i Amerikas Förenta stater rådande totalförbudet trädde i kraft den 1 juli 1919. Förbudet hade till en början allenast provisorisk karaktär men blev genom ett av kongressen antaget tillägg till Förenta Staternas författning, »The Eighteenth Amendment», definitivt. Författningsändringen, för vars giltighet fordrades anslutning av $\frac{3}{4}$, d. v. s. 36 av unionens 48 stater, trädde, sedan densamma den 16 januari 1919 ratificerats av den trettiosjette staten, i kraft den 16 januari 1920 och kompletteras av »National Prohibition Act» av den 28 oktober 1919 (»Volstead Act»), i vilken bestämmes, att förbudet skall avse varje dryck innehållande mera än 0,5 volymprocent alkohol. Vid sidan av nyssnämnda, för samtliga stater gällande förbudslagar finnas i åtskilliga stater speciella förbudsförordningar, enligt vilka bestämmelserna om högsta tillåtna alkoholhalt äro ännu strängare.

Utskottet.

Meningarna inom Förenta Staterna om möjligheten att effektivt genomföra totalförbud därstädes voro vid tiden för detsammans införande delade, och efter numera vunnen, snart femårig erfarenhet stå fortfarande åsikterna i detta avseende i skarp motsats till varandra. Å ena sidan uppgives, att förbudet i allt väsentligt efterlevs, och att dess verkningar i form av ökad arbetsintensitet, minskad kriminalitet etc. redan visat sig. Å andra sidan göres däremot gällande, att trots förbudet superiet ohejdat florerar, att kriminaliteten är i stigande o. s. v.

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 12 saml. 1 avd. 1 häft. (Nr 1.)

Motionären föreslår nu, att en blandad kommission, d. v. s. en delegation bestående av såväl vänner som motståndare till totalt alkoholförbud utsändes för att under officiellt ansvar studera förbudets verkningar i Förenta Staterna.

Utskottet instämmer till fullo med motionären därutinnan, att åstadkommande av folkknykterhet är ett viktigt statsintresse, och att därmed sammanhängande frågor alltså böra av statsmakterna tillbörligt beaktas, men måste dock ställa sig avvisande mot det av motionären framställda förslaget. Blott för kort tid sedan har majoriteten av svenska folket uttalat sig mot förbud, och denna fråga står för närvarande icke på dagordningen. En undersökning om förbudets verkningar i främmande länder kan under sådana förhållanden knappast anses äga någon praktisk innebörd utan blott kunna tillmätas ett mera allmänt teoretiskt intresse.

Skulle emellertid en sådan undersökning anses böra företagas, synes det kunna ifrågasättas, huruvida densamma, åtminstone i första hand, bör inriktas på förhållandena i Amerikas Förenta Stater. Närmare till hands skulle det enligt utskottets mening ligga att göra förhållandena uti ifrågasvarande hänseende i våra grannland Norge och Finland till föremål för undersökningen, då sistnämnda länder i många avseenden erbjuda flera och lämpligare jämförelsepunkter med förhållandena i vårt eget land. Det är ju för att endast lämna ett par exempel uppenbart, att Amerikas Förenta Stater på grund av sitt avskilda geografiska läge ha helt andra och större möjligheter att skydda sig från insmuggling av sprit, än vad fallet är ifråga om de med avseende å geografisk belägenhet med oss mera jämförliga Norge och Finland. Vidare försvåras jämförelsen mellan ett förbuds verkningar i Förenta Staterna och i vårt eget land av den omständigheten, att vad man kallat alkoholens »sociala ställning» alltid stått mycket lågt enligt amerikansk uppfattning, under det att ett måttligt njutande av alkoholhaltiga drycker hittills hos oss icke i något samhällslager allmänt betraktats såsom för individen nedsättande. Även med hänsyn till sistberörda förhållanden skulle våra grannländer utgöra vida lämpligare jämförelseobjekt.

Det torde för övrigt kunna ifrågasättas, huruvida genom utsändande av studiedelegationer motionärens syfte, som av honom uppgives vara att få den objektiva sanningen utrönt, verkligen står att vinna. För att kunna avvinna studiet objektiva resultat fordras enligt utskottets mening, bland annat, att en sådan delegation kan bedriva sina undersökningar under en viss anonymitet. Då detta emellertid näppeligen torde låta sig göra, lär det vara att befara, att huvudsakligen endast de gynnsammare sidorna av förbudet för de delegerade komme till synes, och även om delegationens medlemmar komme i tillfälle att mera obundet av officiell vägledning inhämta rön och erfarenheter, kan man befara, att omdömet påverkades av den skilda principiella uppfattningen om totalförbuds lämplighet och berättigande, och det kanske icke är för djärvt att — med stöd av tidigare erfarenhet — antaga, att de särskilda grupperna av delegationen skulle komma till helt skilda uppfattningar om förhållandena uti

ifrågavarande hänseende i det land, som gjorts till föremål för undersökningen, och att resultatet av densamma således endast skulle komma att ytterligare bestyrka, att ifrågavarande spörsmål från skilda principiella utgångspunkter bedömes helt olika.

Vad nu särskilt den av motionären avsedda studieresan till Amerika beträffar, har motionären utgått ifrån, att densamma skulle kräva en tid av allenast några få månader. Även om man utginge ifrån, att en dylik resa skulle kunna medföra avsett resultat, så torde det vara tämligen visst, att under en så kort studietid något av större värde icke skulle kunna vinnas i motionens syfte. För att få en djupare inblick i förhållandena kan icke gärna en mera kortvarig och ytlig betraktelse av desamma — restaurantbesök, intryck av natlivet å allmänna nöjesplatser, gatulivet och dylikt — vara tillfyllest; den, som ägnar sig åt studiet av detta komplicerade problem, måste helt leva sig in i förhållandena i landet och kunna grunda sitt omdöme om förbudets verkningar på en ingående kännedom om amerikanska vanor och åskådningar, vilket, icke minst med hänsyn till det ifrågavarande landets ofantliga utsträckning och de skilda staternas säregna förhållanden, omöjligen låter sig göra inom den av motionären ifrågasatta tiden.

Om å andra sidan en avsevärt längre tid ansloges för ifrågavarande studium, bleve följden därav uppenbarligen, att kostnaderna för delegationens undersökningsverksamhet betydligt stegrades. Även om, såsom motionären föreslår, kostnaderna skulle bestridas med medel ur rusdrycksfonden, synes man därför också av kostnadsskäl ha anledning att ställa sig betänksam inför projektet ifråga.

Utskottet vill till sist framhålla, att en, om också enligt sakens natur icke fullt allsidig, bild av förbudets verkningar i Amerikas Förenta Stater kan på avsevärt enklare och billigare sätt än det motionären anbefallt, erhållas genom studium och bearbetning av den officiella statistik och det undersökningsmaterial i övrigt, som i ämnet finnes att tillgå. Åtminstone i förbudsfrågans nuvarande läge i vårt land synes man lämpligen böra inskränka sig till att på så sätt inhämta upplysningar och erfarenheter rörande förbudets verkningar i Amerikas Förenta Stater.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 februari 1924.

På utskottets vägnar:

TH. BORELL.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Borell, Pauli, J. P. Johansson, Andersson* i Hägelåkra,*) *Wahlmark,*) Andersson* i Myggenäs*) och *Jonsson* i Lycksele.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

R e s e r v a t i o n

av herrar *J. P. Johansson* och *Jonsson* i Lycksele, vilka anført:

»Den objektiva och opartiska undersökning, som i motionen åsyftas, skulle säkerligen bliva av stort värde. En undersökning, gjord från ensidiga utgångspunkter, är alltid utsatt för misstanken att vara tillrättalagd på ett sätt, som passar in med den undersökandes förutfattade mening, och det är denna omständighet, som gör, att uppgifterna om förbudet i Amerika för närvarande äro så skiftande. Det torde även vara detta, som något försvagat auktoriteten även hos den privata studiedelegation, som för någon tid sedan besökte Finland för att utröna det finska förbudets verkningar. Därtill kom, att denna delegation till sitt förfogande hade endast några få dagar, medan här förutsattes en tid av två eller tre månader. Vad som här föreslås erbjuder nödiga garantier mot varje partisk framställning, i det de undersökande skulle från motsatta utgångspunkter samtidigt och utan brådstörtat förhastande iakttaga samma företeelser och därigenom tvingas till objektivt konstaterande av de verkliga fakta. Som motionären framhåller, är statistiken i och för sig icke till fyllest. Det är av lika stor vikt att genom personlig iakttagelse och samtal med sakkunniga på ort och ställe få siffrornas art, primärkällor, fullständighet och trovärdighet undersökt, samt erhålla kännedom om även sådana väsentliga och på saken inverkan omständigheter, som icke kunna fixeras i statistiska siffror. Närvaron av målsmän för olika syn på förbudssaken skulle härvid framtinga en allsidig belysning och ett inhämtande av olikatänkande sakkunnigas mening. Ett klarläggande av dessa fakta måste vara av lika stort intresse för dem, som äro motståndare till ett förbudssystem, som för förbudsvännerna. Man skulle på detta sätt få ett material, vars trovärdighet vore otvivelaktig. Mot invändningen att Nord-Amérikas läge och klimatiska förhållanden samt folkkaraktären därstädes skulle vara så skiljaktiga från Sveriges, att ett amerikanskt material skulle få mindre betydelse för bedömande av svenska lagstiftningsfrågor, må erinras, att Förenta Staterna omsluter en hel kontinent med de mest olikartade förhållanden i dessa avseenden och att där även finnas vidsträckta områden, där förhållandena äro synnerligen likartade med de svenska, icke minst i vissa stater med talrik och mer eller mindre samlad svensk befolkning.

Mot en annan invändning, den att förbudet icke skulle ha varit i kraft under tillräckligt lång tid för att tillåta ett säkert omdöme, må erinras, att förbudet vid den tid, då den föreslagna undersökningen skulle taga sin början, kommer att ha ägt bestånd i mer än 5 år varjämte som bekant

särskilda stater finnas, där långt äldre förbud existera, de äldsta i Maine (sedan 1858) och i Kansas (sedan 1880). Dessutom torde förhållandena under de första åren, då brytningen mellan det gamla och det nya systemet skarpest gör sig gällande, just vara av det allra största intresse. Icke minst viktigt för oss svenskar är studiet av det sätt, varpå illegitim rusdrycks-handel bekämpas. Med svenska statens medel ha synnerligen många såväl enskilda personers som kommissioners studier på de mest skilda områden i utlandet bekostats, studier, som i många fall säkerligen varit av långt mindre vikt än de, som här ifrågasättas. De studier, det nu gäller, intressera dessutom en mycket stor del av vårt folk, och de skulle säkerligen även hälsas med största tillfredsställelse på andra sidan Atlanten, icke minst bland våra talrika, där boende landsmän.

Den jämförelsevis obetydliga kostnad, som en så fåtalig delegation, som i motionen förutsatts, skulle draga, kan så mycket mindre verka avskräckande, som medlen enligt motionärens förslag skulle utgå ur statens rusdrycks-medelsfond, och alltså icke behöva rubba budgetberäkningen.

På grund av vad sålunda anförts hemställes om bifall till motionen. »